

KALEJDOSKOP 09/2025

Kalejdoskop 09/2025

NOWY NUMER. Po 120 latach od wybuchu rewolucji 1905 roku pamięć o niej wcale nie jest oczywista. Dziś to wydarzenie spotyka się z niezrozumieniem. Niewielka jest świadomość roli, jaką odegrało w dziejach miasta i regionu. Rewolucja stała się ofiarą własnej nieoczywistości. Na sztandar brali ją powojenni komuniści, łącząc z rewolucją październikową. A przecież prócz chleba i godnych warunków pracy ludzie w 1905 roku domagali się niepodległej ojczyzny.

TEMAT NUMERU: ŁÓDŹ WALCZĄCA

Rewolucja, bez której Łódź byłaby inna [TEMAT NUMERU]

Sebastian ADAMKIEWICZ

Termin „rewolucja” bywa u nas postrzegany jako synonim klęski i tragedii. Twarze rewolucji są pełne okrucieństwa i pragnienia zemsty za krzywdy prawdziwe i urojone. Jest jednak także taka rewolucja, bez której nie byłoby naszego miasta, przynajmniej takiego, jakie znamy. Łódź dorosła do rewolucji, ale i wyrasta z jej dziedzictwa.

Było takie przemówienie [TEMAT NUMERU]

Sebastian ADAMKIEWICZ

W 1922 roku na terenie dawnych Lasów Konstantynowskich, czyli w dzisiejszym Parku na Zdrowiu, dokonano ekshumacji ofiar rewolucji 1905 roku mordowanych przez Rosjan na tutejszej strzelnicy wojskowej. 7 września 1922 roku Aleksy Rzewski, ówczesny prezydent Łodzi, uczestnik rewolucji 1905 roku, wygłosił przemówienie z okazji wykonania nasypu na grobach pomordowanych. Nasyp był zaczynem miejsca pamięci. Przytaczamy tekst owego wrześniowego przemówienia. Podniosłe okolicznościowe frazy kryją myśl, jaka towarzyszyła polskiej pamięci o rewolucji 1905 roku w pierwszych latach niepodległości, kiedy uważano ją za pełnoprawną część rodzimego ruchu narodowowyzwoleńczego.

Poezja zbuntowanej Łodzi [TEMAT NUMERU]

Michał DANIELEWICZ

Po II wojnie światowej komuniści w dużym stopniu przywłaszczyli sobie rewolucję, przez co nie jest ona dla Łódzian wspólnym mitem, powodem do dumy. Była nim dla Tuwima, który nazwał rok 1905 „jedyną legendą” Łodzi. Powstania łódzkiego z pewnością nie traktuje się dziś na równi z innymi powstaniami narodowymi, mimo że są ku temu podstawy... Rewolucyjną Łódź warto poznawać przez pryzmat powstającej w niej poezji, która dostarcza wiedzy o wydarzeniach historycznych, przede wszystkim jednak pozwala odczuć ówczesną atmosferę.

Młoda Polska osiwała – kultura wobec rewolucji [TEMAT NUMERU]

Klara CHANIECKA

Rewolucji towarzyszyła przemoc, krwawe represje carskiej władzy i nie mniej brutalne zamachy uzbrojonych w brauningi rewolucjonistów. Na skutek tych wydarzeń, jak pisał w felietonie w tygodniku „Głos” w 1908 roku publicysta Grzegorz Glass: „Młoda Polska osiwała w przeciągu jednej nocy”. Zachwiała się idea „sztuki dla sztuki”, odseparowanej od kontekstów społecznych i

politycznych. Rewolucja domagała się zajęcia stanowiska. Sztuka utrwaliła wiele twarzy rewolucji...

Tożsamość? Nie posiadam [TEMAT NUMERU]

Marcin ANDRZEJEWSKI

Jak to jest żyć bez ustalonej tożsamości? Bez osobistego rytu? Jest takie jedno miasto, które musi się bez tożsamości męczyć. Nasze miasto. To znaczy nie! Wróć! Ono miało tyle tożsamości w swoim życiu, że teraz po prostu na żadną nie może się zdecydować.

Poza tym

Apetyt na życie [ROZMOWY]

Z Krzysztofem ZANUSSIM rozmawia Agata GWIZDAŁA

- Zawsze interesuje mnie postać, która się w jakiś sposób z rzeczywistości wyrwa, wybija, wychodzi poza nią. To dopiero wydaje mi się ciekawe i takich bohaterów staram się śledzić. A oni mają na przykład potrzebę kontaktu z absolutem, która nie jest potrzebą powszechną, mimo że jesteśmy krajem żywej tradycji religijnej, co wcale nie oznacza, że ta tradycja jest odczuwalna na każdym kroku. Tymczasem w świecie zaspokojonych podstawowych potrzeb materialnych sfera ducha staje się pierwszorzędną – mówi reżyser, scenarzysta, producent, filozof kina, który kilka dni po swoich 86. urodzinach odwiedził Łódź.

Tak czy nie? [FELIETON]

Maciej CHOLEWIŃSKI

Jako łodzianie mamy powód do dumy, że nasz krajan – Sławosz Uznański-Wiśniewski – dotarł tak wysoko. Czy jako miasto wykorzystujemy ten sukces, nie wiem, bo nie śledziłem „konsumpcji” tej kosmicznej przygody. Natomiast swój mały rozdział w opowiadanym tu historii ma również „moje” Muzeum Sztuki w Łodzi. W 1967 roku odwiedził je Ary Sternfeld. W sierpniu 1932 roku nieopodal obecnej siedziby ms, przy ul. Więckowskiego 21, rozpoczął pisanie „Wstępu do kosmonautyki”, dzięki której ludzie latają w kosmos! Okładkę wykonał łodzianin Karol Hiller. Wracając jednak do pana Sławosza: ma i on związki z Muzeum Sztuki. Otóż jego babcią była Regina Marquardt, która przepracowała w naszym muzeum równe 31 lat...

DODATEK – „ŁÓDZKIE INSPIRUJE”

„Kalejdoskop” niezmiennie stara się dostrzegać ciekawe działania kulturalne w regionie. W dodatku „Łódzkie inspiruje” przyglądamy się wybranym miejscom oraz związanym z nimi inicjatywom. I zaskakują nas swoim bogactwem – tyle się dzieje. W tym numerze zabieramy czytelników do gminy Poświętne...

Spis treści

8

Fascynująca bajka.

Rozmowa z Jakubem Szydłowskim

16

Śmieci.

Łukasz Barys

17

Oj!?

Andrzej Poniedziałki

20

Rewolucja, bez której Łódź byłaby inna.

Sebastian Adamkiewicz

24

Było takie przemówienie.

Sebastian Adamkiewicz

27

Poezja zbuntowanej Łodzi.

Michał Danielewicz

30

Młoda Polska osiwała – kultura wobec rewolucji.

Klara Chaniecka

36

Tożsamość? Nie posiadam.

Marcin Andrzejewski

39

Galeria Kalejdoskopu – Modernizm w Ukrainie

44

Wyraz dumy.

Aleksandra Talaga-Nowacka

48

Disneyland.

Łukasz Maciejewski

50

Apetyt na życie.

Rozmowa z Krzysztofem Zanussim

53

Kogut na beczce.

Mieczysław Kuźmicki

54

Co ma Bill do Sienkiewicza?

Piotr Kasiński

56

Wpleść konkret w tajemnicę.

Agnieszka Tarnowska

Piotr Grobliński

58

Jest pani Bobrowska – możemy zaczynać.

Anna Bobrowska-Ekiert

60

Śpiewać każdy może.

Dariusz Bilski

62

Dźwięczący magnetyzm frazy.

Bogdan Sobieszek

64

Tak czy nie?

Maciej Cholewiński

66

Piwo w klasztorze

Maciej Robert

67-78

Dodatek „Łódzkie inspiruje”

– Poświętne

79

Kalendarium

Na okładce: Anna Gigiel, Monika Dryl i Karolina Trębacz – wykonawczynie roli Donny w musicalu

„Mamma Mia!” w Teatrze Muzycznym w Łodzi

Fot. Dariusz Kulesza dla "Kalejdoskopu"

„Kalejdoskop” 09/2025 do kupienia od 29 VII w punktach Garmond-Press i Kolportera oraz w salonach empik w całym województwie łódzkim, a od 28 VIII – w recepcji Łódzkiego Domu Kultury przy ul. Dowborczyków 18 (II piętro biurowca).

A także w prenumeracie redakcyjnej.

Archiwalne numery „Kalejdoskopu” są dostępne jako e-book na Virtualo.pl.